

Ábending um grein um lífeyrisgreiðslur

**Gunnar
Baldvinsson**
framkvæmdastjóri
Almenna lífeyrissjóðsins

Í Læknablaðinu 7-8/2010 er umfjöllun um lífeyrisgreiðslur úr Almenna lífeyrissjóðnum og af því tilefni rætt við Tryggva Ásmundsson lækni. Í inngangi greinarinnar og viðtali við Tryggva gætir misskilnings, sem nauðsynlegt er að leiðrétta.

Það er rangt að ákvarðanir stjórnar Almenna lífeyrissjóðsins séu harðlega gagnrýndar í Rannsóknarskýrslu Alþingis. Í skýrslunni er ekkert fjallað sérstaklega um Almenna lífeyrissjóðinn og ákvarðanir stjórnar hans. Skýrslan fjallar hins vegar nokkuð um notkun lífeyrissjóða á afleiðusamningum til að draga úr sveiflum á ávöxtun erlendra verðbréfa í krónum og dregur í efa að það hafi verið rétt hjá lífeyrissjóðum að gera það.

Stjórn Almenna lífeyrissjóðsins tók ekki stöðu með krónunni eins og Tryggvi segir. Samkvæmt fjárfestingarstefnu notaði sjóðurinn gjaldeyrisvarnir til að draga úr sveiflum í ávöxtun af erlendum verðbréfum og til að verja sjóðinn fyrir falli á erlendum verðbréfum í íslenskum krónum. Skuldbindingar sjóðsins eru í íslenskum krónum en erlendar eignir í öðrum myntum. Með gjaldeyrisvörnum var stefnt að því að draga úr sveiflum vegna flöks á gengi gjaldmiðla og koma í veg fyrir að erlendar eignir lækkuðu í íslenskum

krónum ef krónan styrkist gagnvart öðrum gjaldmiðlum. Eðli gjaldeyrisvarna er að sjóðurinn verður fyrir minna tjóni ef erlendar eignir lækka í íslenskum krónum við styrkingu eða hagnast minna ef erlendar eignir í íslenskum krónum hækka við veikingu krónunnar.

Gjaldeyrisvarnir eru ekki ókeypis og til lengri tíma verður alltaf tap af varnarsamningum sem nemur kostnaði við þá og því gera fjárfestar eingöngu svona samninga ef þeir telja það meira virði að draga úr sveiflum. Vegna jákvæðs vaxtamunar við útlönd voru varnarsamningar hins vegar sérstaklega hagstæðir á árunum 2004-2008 og skiluðu fjárfestum vöxtum. Það þýddi að krónan mátti veikjast um allt að 10% áður en fjárfestar greiddu kostnað fyrir samningana.

Árið 2008 veiktist íslenska krónan mikið gagnvart öðrum gjaldmiðlum og mest eftir að íslensku viðskiptabankarnir féllu í október. Eftir að bankarnir féllu gátu lífeyrissjóðir ekki lokað neinum samningum og því myndaðist mikið tap af þeim sé reiknað með gengi á gjalddaga. Lífeyrissjóðir telja að alger forsendubrestur hafi orðið við fall bankanna en hafa boðist til viðræðna um uppgjör miðað við gengi krónunnar þegar bankarnir féllu. Almenni lífeyrissjóðurinn hefur bókfært samningana miðað við verstu mögulegu niðurstöðu og er bókfært tap um 6,3% af eignum sjóðsins. Náist samningar um uppgjör miðað við gengi við fall viðskiptabankanna lækkar tapið í 2,7%. Þrátt fyrir að sjóðurinn hafi í varúðarskygni gjaldfært tap af samningunum með þessum hætti er alveg óvíst hvort að sjóðnum beri lagaleg skylda til að gera samningana upp og þá með hvaða hætti.

Því miður hefur Almenni lífeyrissjóðurinn þurft að skerða lífeyrisgreiðslur eftir efnahagshrunið eða um 10% vegna slæmrar afkomu árið 2008 og um 12% vegna ársins 2009. Ástæðan fyrir því er að eignir sjóðsins hafa rýrnað vegna efnahagsfallsins. Eignarýrnun er mest vegna taps af fjárfestingum í innlendum skráðum verðbréfum. Rétt er að hafa í huga að lífeyrisgreiðslur eru verðtryggðar og hækka mánaðarlega með breytingu á vísitölu neysluverðs. Árið 2008 hækkuðu lífeyrisgreiðslur um 16,8% og árið 2009 um 8,6% vegna verðbólgu eða samtals um 26,8%. Eftir skerðingu hækkuðu lífeyrisgreiðslur því um 6% nettó en á sama tíma stóðu heildarlaun hjá fullvinnandi launamönnum í stað. Laun stjórnar Almenna lífeyrissjóðsins hafa verið óbreytt frá árinu 2007 og því rýrnað um 26,8% að raungildi.

Til langs tíma breytast lífeyrisréttindi og

lífeyrisgreiðslur í takt við afkomu sjóðsins. Frá því núverandi lög um starfsemi lífeyrissjóða tóku gildi árið 1998 hafa lífeyrisréttindi í Almenna lífeyrissjóðnum og forverum hans hækkað mikið og töluvert meira en verðlag og almennar launahækkanir, þrátt fyrir nýlegar skerðingar vegna efnahagshruns. Þannig hafa til dæmis réttindi og lífeyrisgreiðslur lækna hækkað um 135% en sama tíma hækkaði launavísitala um 119% og vísitala neysluverðs um 96%.

Ég skil vel að sjóðfélagar hafi orðið fyrir vonbrigðum með afkomu lífeyrissjóðsins síðustu tvö ár og harma að sjóðurinn hafi þurft að grípa til

þess að lækka réttindi í tvígang. Ég bendi hins vegar á að framboð á öruggum innlendum verðbréfum (ríkisskuldabréf) var takmarkað fyrir hrún og mun minna en eignir og ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna. Samkvæmt lögum urðu sjóðirnir að fjárfesta 90% af eignum í skráðum verðbréfum sem eru skuldabréf og hlutabréf gefin út af útgefendum sem þurfa að uppfylla ákveðin skilyrði til að fá skráningu. Flest fyrirtæki, sem hafa gefið út skráð verðbréf á liðnum árum, eiga í greiðsluferfiðleikum og hafa leitað nauðasamninga eða eru gjaldþrota. Það er ástæðan fyrir eignarýrnun lífeyrissjóðanna.

Athugasemd frá Tryggva Ásmundssyni

Gunnar Baldvinsson framkvæmdastjóri Almenna Lífeyrissjóðsins gerir nokkrar athugasemdir við viðtal mitt í Læknablaðinu um lífeyrismál. Hann segir réttilega að Almenni lífeyrissjóðurinn hafi ekki verið til umfjöllunar hjá Rannsóknarnefnd Alþingis. Hins vegar gagnrýnir nefndin harðlega það sem Gunnar kallar "gjaldeyrisvarnir" og voru samskonar hjá öllum sjóðunum. Láí mér hver sem vill að ég líti svo á að nefndin gagnrýni samskonar gjörðir Almenna lífeyrissjóðsins. Það var þetta sem ég átti við sem

"hjarðhegðun" í viðtalinu. Gunnar er ekki sáttur við að ég tali um að sjóðurinn hafi tekið stöðu með krónunni. Hann vill nefna þetta "gjaldeyrisvarnir", en við erum sammála um að aðgerðin hafi verið til varnar erlendum eigum sjóðsins. Mér finnst ekki aðalatriðið hvað maður kallar gjörninginn. Óumdeilt er að hann kostaði sjóðinn stórfé. Hins vegar er það mikið gleðiefni að Gunnar telur að tapið verði minna en ætlað var í fyrstu. Væri fróðlegt að vita hvort það gæti orðið til þess að skerðingin á næsta ári yrði minni en reiknað var með.